

THE CENTER FOR
NEAR EAST POLICY
RESEARCH LTD.

WWW.ISRAELBEHINDTHENEWS.COM

כוחות פלסטינים בתרגיל בחברון, 2008

מאמץ הרש"פ לכונן כוח מזוין – באימון יועצים מן האיחוד האירופי, קנדה וארה"ב

דוד בדין
המרכז לחקר המזרח התיכון
בית העיתונאים בית אגרון
ירושלים

תקציר מנהלים

על פני השטח, הרשות הפלסטינית רשמה לעצמה הישג במשך חמשת השנים האחרונות כשהיא פיתחה כוח ביטחון משלה. באזורים הנמצאים תחת שליטת הרש"פ, רמת הפשע נמצאת במקום הנמוך ביותר מזה שנים. ראשי הפיאודלים שהנהיגו את סוכנויות הביטחון של הרש"פ מוחלפים בשקט ע"י אלו שאומנו ע"י ארה"ב, קנדה והאיחוד האירופי.

אך מתחת לפני השטח, כוחות הביטחון של הרש"פ מייצגים אקדח טעון שיכול בנקל להגיע לידי פיצוץ בעתיד הקרוב.

ראש מנגנון הביטחון של הרש"פ, לשעבר, מוחמד דחלאן, הזהיר בעצמו שכוחות ביטחון עלולים להתפצל לתוך מיליציות יריבות שעשויים להתקיף אזרחים ישראלים ופלסטינים כאחד.

סיבה אחת לדאגה היא שאין כמעט פיקוח אזרחי על כוחות הביטחון של הרש"פ.

עובדה זו דרבנה כל אחד מכוחות הביטחון ליצור בסיס כוח נפרד המסוגל להביא לתוצאה של או התמוטטות של הרש"פ או למחיקת הלגיטימיות של מנהיג הרש"פ, מחמוד עבאס, שתקופת כהונתו הסתיימה למעשה באופן רשמי כבר בינואר 2010.

כבר עכשיו קיימות סיעות בתוך סוכנויות הביטחון של הרש"פ שהביאו לידי חיכוך וכן לאפשרות של הפיכה עי ארגון החמאס.

בהשערה שפני הרש"פ לקראת עימות כלשהוא עם ישראל במשך השנה הקרובה, שיתוף הפעולה עם ישראל הצטמצם ונהייתה טקטית בלבד – כאשר שני הצדדים אינם נותנים אמון אחד בשני.

ובינתיים, למרות שארה"ב, קנדה והאיחוד האירופי מאמנים ומממנים את כוחות הביטחון של הרש"פ, ארצות אלו לא הצליחו ליישם רפורמות משמעותיות שהיו מבטיחים שהכוחות לא יצטרפו להפיכה צבאית או יהפכו ליחידות של שכירי חרב.

אכן, מקורות של אנשי קונגרס אמריקנים בכירים מזהירים שהסטייט דיפרטמנט פיקח על תוכנית הכשרת הרש"פ ללא כל מטרות מוצקות לגבי מה הם אמורים להיות.

נשאלת השאלה: האם שרותי ביטחון יתפתחו, בניגוד להסכמי אוסלו ב 1993, למן כוח צבאי למחצה, או שיהפוך למחלקת משטרה?

לאחר חמש שנות אימון אמריקני/קנדי/איחוד אירופאי, נותרים מספר שאלות לגבי כוחות הביטחון של הרש"פ:

מה הוא מספרם? כיצד נבחרים המתגייסים? מה היא רמת הפיקוח? למי הם נאמנים? עד כמה החמאס ואיראן חדרו לכוחות הביטחון הנאמנים לעבאס? אין מענה מכיוון וושינגטון.

ראש ממשלה נתניהו: נגן סולו: אל איים

ממשל בוש וכן ממשל אובמה שמחו לממן את אימוני הביטחון של הרש"פ, אך עשו מעט מאוד כדי לספק שקיפות בסיסית או אפילו להגדיר מה הם מטרות כוחות הביטחון.

שאלת המפתח היא, מה קורה אם מדינה ת עצמאית לא תקום בשנה הקרובה כפי שהנשיא אובמה חוזר ומבטיח?

האם ארה"ב יכולה להפעיל מספיק השפעה על הרש"פ כדי למנוע מהם להפוך את כוחותיה המאומנים והמצוידים היטב לכוח מיליציה שתפתח בהתקפות עוצמה נמוכה מזוינות נגד ישראל או אפילו נגד ירדן השכנה?

ההתמוטטות המהירה במצרים וטוניסיה בינואר 2011, הדגים את הפוטנציאל להתקוממות אפילו במדינות הערביות המתקדמות ביותר.

למרות הכוונות הטובות ביותר של בריסל, אוטווה וושינגטון, ישראל וירדן יישאו במעמסה של כל הערכה מוטעית לגבי כוונות הרש"פ וכוחות הביטחון שלה.

שלוש שנים ארוכות

על הנייר, כוחות הביטחון עברו התקדמות מהירה במשך שלושת השנים האחרונות. תוכנית האימון האמריקני, הצילה את כוחות הביטחון הלאומיות של הרש"פ מאבדון והפכו אותם לכוחות החזקים ביותר של כוחות צבא למחצה פלסטיניים.

המשטרה הפלסטינית קמה לתחייה וכעת מתפקדת עם אמצעי תקשורת, תוכנה ורכבים חדישים, המשמשים אותם במשימות מגוונות.

מתקני שרות המודיעין של הרש"פ השתפרו פלאים לעומת חדרי המרתף הריקים ששימשו אותם בעבר לחקירות.

אך עדיין, הרש"פ לא נטשה את הנורמות שלה של משטר טוטליטארי ולמרות מאמצים מערביים, כוחות הביטחון ובמיוחד שרותי המודיעין פועלים בדומה לאלו הנמצאים במצרים, לבנון וסוריה.

כוחות מודיעין וביטחון של הרש"פ עדיין ממשיכים להשתמש בעינויים על בסיס רחב ושיטתי למרות המימון והאימון המערבי.¹

¹ דו"ח של ארגון ערבי לזכויות אדם בבריטניה, ינואר 2011

טכניקות העינויים בבתי סוהר של הרש"פ כוללים מכות, תליה, תליה מהתקרה, מכות חשמל, מניעת שינה, הטרדה מינית, כולל איום מפני אונס.

התוצאה היא שלפחות שישה ס מתו מן העינויים שעברו בבתי כלא ס ועצורים לשעבר רבים נותרו עם צלקות ונכויות פיזיות קבועות.

מעצרים שרירותיים הפכו לנורמה, עם מעצרים של קרוב ל-8,640 ס מחודש אוקטובר 2007 עד אוקטובר 2010, או בקצב של 8 מעצורים ביום.

אף אחד מעצורים אלו לא שוחרר מיידית, ללא התחשבות בנסיבות. במקום זה, מינימום הישארות במעצר הנו יותר מ-10 ימים, כאשר 95% מן העצורים – מפועלים פשוטים ועד פרופסורים באוניברסיטה – עברו עינויים קשים.²

לעיתים קרובות, העצורים עוברים עינויים לעיני קרובי משפחתם על מנת להפעיל לחץ עליהם להודות. רוב הזמן, העצורים, שרובם כבר בילו זמן בבתי הסוהר של ישראל, הואשמו בפעולות טרור, המרדה וחתירה נגד הרש"פ.

למרות לחץ מערבי, הרש"פ לא נקט באמצעים נגד שוטרים שבאופן עקבי מענים את העצורים.

בדומה למצרים, ירדן וטוניסיה, מדיניות העינויים של הרש"פ זורעים את השטח למתיחות אלימה בעתיד.

כוחות הרש"פ המרכזיים

ישנם שש יחידות מודיעין וביטחון מרכזיים ברש"פ. המשימות שלהן לעיתים קרובות חופפות והיריבות בין חלק מן היחידות הגיעה לנקודה שיש מעט מאוד שיתוף פעולה ביניהן.

שר הפנים של הרש"פ לא מילא אחר הוראותיו של עבאס, לפקח על תיאום בין סוכנויות אלו, שהרבה מהם גם התנגדו לרפורמות ולשיקום.

הסיבה העיקרית ליריבות היא שמנגנוני הביטחון והמודיעין השונות משקיפות חלקים שונים מן החברה הפלסטינית, כאשר הנוקשים ביותר הם מן כוחות צבאיות פלסטיניות הבאים מעיראק, ירדן, לבנון ותוניסיה.

למרות הכוחות הרשמיות, עבאס הקדיש מעט מאוד זמן בפיקוח על כוחות הביטחון, כאשר הוא משאיר את המשימה הזאת בידי מזכירו הצבאי, תת אלוף ג'יהאד אל ג'איוסי, וכן בידי ראש ממשלת הרש"פ, ד"ר סאלם פימד ולשר הפנים, ד"ר סעיד אבו-עלי.

משטרה אזרחית

המשטרה האזרחית היא הגדולה והמודרנית ביותר בין כוחות הביטחון של הרש"פ.

המשטרה האזרחית מונה כ-8000 שוטרים שהוקצה להם פעולות נגד פשע, כולל תחבורה, סיורים וכן תגבור ליחידות ביטחון אחרות.

האיחוד האירופי אחראית לשיקום ופיתוח המשטרה ובמשך שלושת השנים האחרונות העביר להם יותר מ-\$100,000,000 בסיוע למטרות הכשרה וציוד.

רוב הכסף נשפך אל תוך תשתית מנגנוני הביטחון, כגון חידוש מטה המשטרה בחברון ובשכם.

האיחוד האירופי גם סייע בתוכניות הרש"פ לפתוח מחדש 37 תחנות משטרה הפזורים בגדה המערבית.

משטרת הרש"פ הקימה יחידות חדשות להגנת המערכת המשפטית ותיירים ולביצוע פעולות מיוחדות.

מפקד הראשי של המשטרה האזרחית, מייג'ור ג'נרל, חמזה עטאללה, נחשב לבכיר הביטחון הפרו-מערבי ביותר ברש"פ.

כוחות הביטחון הלאומי

כוחות הביטחון הלאומי מוערך כמקור לצבא הפלסטיני העתידי.³

אפילו ארה"ב רואה בכוחות הביטחון הלאומי כמעין אח התאום של המשמר הלאומי של ארה"ב, כלומר, יחידה עם יותר שיניים מאשר כוח משטרתי המופקד על הסדר הציבורי ומעט פחות משל כוח צבאי מפותח.

ארה"ב מיקדה את מאמץ ההכשרה שלה בכוחות הביטחון הלאומי, המונה כ- 7,000 שוטרים ורואה את הכוח הופך לז'נדרמרקה בסגנון אירופאי. כוח הביטחון הלאומי, בפקודו של מייג'ור ג'נרל דיאב אל-עלי, אומן בטקטיקות צבאיות ומספק תמיכה אסטרטגיות לכוחות ביטחון אחרים, במיוחד להכנת הפגנות המוניות של האופוזיציה האסלאמית.

כחלק מתוכנית להגדלת הכוח ל-40,000 שוטרים, ארה"ב אימנה שישה גדודים של כוחות הביטחון הלאומי במרכז האימונים של המשטרה הבינלאומית הירדנית שמחוץ לעמאן.

הקורס, שנמשך 19 שבועות, ושמפקדי הביטחון של הרש"פ ביקרו קשות באומרם שהיה בלתי אפקטיבי, הועבר ע"י מדריכים מאוסטרליה, ארה"ב וירדן, שרבים מהם הועסקו ע"י החברה האמריקנית, DynCorps International. האימון היה אמור לפרוס גדוד של כוחות הביטחון הלאומי ב- 9 מתוך 10 מחוזות פלסטיניות בגדה המערבית.⁴

המחוזות ג'נין וטובאס נחשבו ליחידה ביטחונית אחת. למרות הביקורת על האימון הירדני, רבים משוטרי הרש"פ טוענים שהגדודים שסיימו את הקורס הינם המקצועיים ביותר בכוחות הביטחון.

משמר נשיאותי

המשמר הנשיאותי הוא למעשה ניסיון להחיות את כוח 17 הישן של יו"ר הרש"פ המנוח, יאסר ערפאת.

מאז 2005, המשמר הנשיאותי, בהנהגת תת אלוף מוניר זאבי, היה תחת שליטתו הישירה של עבאס ותפקידו לאבטח את היו"ר וכן פקידים בכירים ברש"פ. אך נעשה גם שימוש תדיר במשמר בפעולות התנגדות-מרד, במיוחד נגד החמאס והג'יהאד האסלאמי. הכוח, שמונה כ-2,500 חיילים, גם הוקצה להכנת הפגנות. המשמר הנשיאותי יסד את הגדוד ה-3, שתפקידו להתמקד בתופעות של התנגדות-מרד ולתת תמיכה לסוכנויות אחרות בקמפיין נגד החמאס ולכוחות התנגדות אחרים.

³ קבוצת המשבר הבינלאומית: "לרבע את העיגול: רפורמת ביטחון פלסטיני תחת כיבוש", ספטמבר 2010
⁴ משרד הדדיות ממשלתית (ארה"ב). "סיוע אמריקני הגו אמון וציווד כוחות ביטחון, אך התוכנית זקוקה למדוד התקדמות ועומדת מול אילוצים ליוגיסטים.

כשהוא שומר על פרופיל נמוך, הסטייט דיפרטמנט של ארה"ב מכשיר את המשמר הנשיאותי בימנויות כגון אתור פצצות, מהירות תגובה, מעקב, נשק, חקירות וניהול. לצורך כך, וושינגטון צייד אותם במחשבים, ציוד מעקב, רכבים ומדים בזמן שמצרים וירדן סיפקו להם נשק.

יש המודאגים מכך שהרש"פ לא מבהיר את תפקיד המשמר הנשיאותי.

מנגנון ביטחון המסכל

מנגנון ביטחון המסכל נחשב ככוח הביטחון החזק ביותר ברש"פ. למרות שחסרים לו כמות החיילים שבכוח ביטחון הלאומי, מנגנון ביטחון המסכל הינו יחידה הממושמעת ביותר שהוקצה לתפקיד לעצירת פעולות החמאס בגדה המערבית. מנגנון ביטחון המסכל עבר אימונים ע"י סוכנות המודיעין המרכזי של ארה"ב וכן אצל המודיעין הבריטי והצרפתי.

מנגנון ביטחון המסכל, המונה 4000 חיילים, בפיקודו של זיאב האב אל-ריא, פיתח רשת ענקית של מלשינים בתשלום העוקבים אחר כל פעילות של האופוזיציה.

הסוכנות, המפעילה 17 בתי מעצר, זכתה בתואר של מפרת זכויות האדם הגרועה ביותר מתוך מערכת הביטחון של הרש"פ.

שירותי מודיעין הכללי

שירותי המודיעין הכללי הפך ליריב הגדול ביותר של המנגנון ביטחון המסכל.

מנגנון ביטחון המסכל הוקם ע"י חברי פת"ח מקומיים, כאשר שירותי המודיעין הכלליים נמצאים תחת פיקודם של גולים פלסטינים מתוניסיה.

ישנו הבדל בוטה בגישה כאשר הפלג התוניסאי פועל בדומה לכל משטר ערבי ורואה את עצמו כמעמד המיוחס בגדה המערבית.

שירותי המודיעין הכללי קיבלו סמכות להתמקד באיסוף מודיעין מחוץ לגדה המערבית ולעבוד עם מדינות ערב ידידותיות.

ה-CIA וה-M16 הבריטי מסייעים הן לשירותי ביטחון הכללי והן למנגנון ביטחון המסכל, וכולל העברת מזומנים מערביים למפקדים פלסטינים.⁵

אך שירותי הביטחון הכללי הפך ליריבו של מנגנון ביטחון המסכל ומנהל פעולות התקוממות נגד, בעיקר נגד החמאס.

במשך שלושת השנים האחרונות, הכוח גדל מכ-2,500 ל-4,000, בעיקר בגלל שטף מפקדי ביטחון של הרש"פ שנמלטו מהשתלטות החמאס על רצועת עזה בשנת 2007.

בניגוד למנגנון ביטחון המסכל, שירותי הביטחון הכללי עושה מאמצים לשפר את התדמית שלו והבטיח לקבוצות זכויות אדם פלסטיניות להעלות את הסטנדרטים, כולל להבאת קץ לשימוש בבתי משפט צבאיים בהעמדה לדין של אזרחים.

הן שירותי הביטחון הכללי והן מנגנון ביטחון המסכל, פעלו תחת פיקודו של האלוף מאגיד פארג', שמספר מנהיגים הם רואים כרמטכ"ל הפלסטיני הבא.

⁵תיקון חלונות שבורים: רפורמה בסקטור הביטחוני בפלשתיין, לבנון ותימן", דו"ח תרומת קרנגי לשלום בינלאומי. אוקטובר 2009

שיפור ניכר בשירותי הביטחון הכללי טמון ביכולות המודיעין שלו. השב"כ הפלסטיני נמצא בעיצומו של אימון 1,200 מפקדים בתחומי המעקב וניתוח נתונים, כאשר 800 כבר סיימו את האימון שלהם.

מודיעין צבאי

במשך שנים רבות המודיעין הצבאי נוהל ע"י מוסא, אחיינו של ערפאת, שניצל את תפקידו לצבירת הון עתק ולעינויי מתנגדיו.

בעקבות הירצחו של מוסא ב-2007, עבאס הידק את הפיקוח על המודיעין הצבאי, והורה לחקור את כוחות הביטחון ולהעמיד לדין את האשמים. המודיעין הצבאי, המונה כ-2000 חיילים, משתתף בפעילויות של המודיעין האזרחי, בדרך כלל יחד עם השב"כ הפלסטיני. המודיעין הצבאי גם מפעיל רשת בתי המעצר משלו ואחראי על 11 בתי סוהר.⁶

מפקדים רבים מן המודיעין הצבאי אומנו בחו"ל, כולל באלג'יר ובפקיסטאן.

כוח מרכזי אחר, אך לא בתחום של אכיפת החוק, הנו ההגנה האזרחית. ההגנה האזרחית נמצאת תחת פיקוחו של משרד הפנים הפלסטיני ומתמקדת בעיקר בתחום מניעת שריפות ותגובה לתאונות מרכזיות, כולל תאונות דרכים.

הכוח, המונה כ-2000 איש, הנו גם אחראי על תחום התגובה לאסונות טבע ולהתפשטות מגיפות.

הרש"פ גם מחזיק בכוח ענק לא פעיל, שפעל ברצועת עזה עד השלטת החמאס על האזור ב-2007.

36,000 שוטרי ביטחון שפעלו ברצועת עזה כבר לא מתייצבים לעבודה אך יחד עם זאת ממשיכים לקבל משכורת חודשית. חלק משוטרים אלו עברו לארצות אחרות כמו מצרים וירדן כאשר אחרים הצליחו להתיישב מחדש בגדה המערבית.

רפורמות

עד עכשיו, הרש"פ סרב לבקשתם של תורמים מערביים לבצע רפורמות, בעיקר מפני התנגדות סוכנויות הביטחון ובכירים בתנועת הפת"ח השולטת.

הרפורמות האמיתיות היחידות שהתרחשו מאז 2005 הם העברת הסמכויות הכספיות מידי עבאס לראש הממשלה סלאם פיאד.⁷

מהלך זה הוריד באופן משמעותי את הסמכות של כמה ראשי ביטחון של הרש"פ, שעד 2008 היו משלמים לחייליהם ישירות, לעיתים לאחר שהסירו תשלומים שונים מן המשכורות שלהם. תחום נוסף של רפורמה הוא הוצאתם לפנסיה של אלפי מפקדי רש"פ מבוגרים ששירתו בצבא השחרור פלסטיני ברחבי העולם הערבי.

במשך חמשת השנים האחרונות יצאו לגמלאות כ-90% מן המפקדים מעל גיל 60 וקיבלו פנסיות משמעותיות.

ברוב המקרים, מפקדים אלו קיבלו משכורות עבור עבודה וירטואלית או שטחי ביותר. אך עדיין, גודלו הממשי של כוחות הביטחון של הרש"פ הוא בגדר נעלם. ב-2007, הרש"פ סיפק משכורות ל-86,000 עובדים פעילים ובגמלאות.⁸

⁶ ארגון ערבי לזכויות אדם בבריטניה, ינואר 2011.

⁷ דו"ח ICG (קבוצת משבר בינלאומי)

⁸ דו"ח GAO (משרד לאהריות ממשלתית)

ישראל כמלכות זבובים של ונוס
המחכה לבלוע את דוד סם.
אל-חייאת

מאמצי תוכניות הרפורמות של בריטניה וארה"ב, לא הצליחו ליעל את כוחות הביטחון של הרש"פ.
מאז 2002, הרש"פ דחה מאמצים למזג כ-13 סוכנויות ביטחון אל תוך 3 סניפים.

תוכנית הרפורמה קראה לכוח ביטחון פנימי, הכולל בתוכו המשטרה, מנגנון ביטחון המסכל והגנה אזרחית שיהיו כולם תחת שליטתו של משרד הפנים.

הסוכנות האחרונה היתה של כוח לאומי המכיל את כוח הביטחון הלאומי, מודיעין צבאי, משטרת חיל הים ומשמר נשיאותי תחת פיקודו של יו"ר הרש"פ, כאשר שירותי מודיעין הכללי מתפקד כסוכנות מודיעין חיצונית. אכן המודיעין הצבאי והמשמר הנשיאותי כבר התמזגו אל תוך כוחות הביטחון הלאומי, אך מעשית הם ממשיכים לתפקד כסוכנויות נפרדות.⁹

הצעד הכי מתקבל על הדעת לקראת ייעול נעשה בסוף שנת 2009 כאשר התמנה האלוף מאגיד פארג' לעמוד בראש שירות המודיעין הכללי והמודיעין הצבאי. פארג', הנחשב לאחד מן הקצינים מקצועיים ביותר ברש"פ, הצליח להשיג שיתוף פעולה בין שירות המודיעין הכללי ולמודיעין הצבאי ופעל לעבוד ביתר תיאום עם מנגנון הביטחון המסכל.

סיבה עיקרית להעדר רפורמה בשירותי הביטחון של הרש"פ נובע מכוונת התורמים המערביים, במיוחד ארה"ב.

ממשלי הנשיא ג'ורג' בוש וברק אובמה התייחסו לכוחות הביטחון של הרש"פ יותר כאמצעי לייסוד מדינה פלסטינית עצמאית מאשר כאמצעי לאכיפת חוק והגנת משטר.

למשך זמן ארוך, הסטייט דיפרטמנט לא הפעיל כל פיקוח על מאמצי ביטחון של ארה"ב בתוך כוחות הביטחון של הרש"פ, כולל האפקטיביות של תוכניות אימון והצטיידות.

אכן, חברים לשעבר ממשרד לתיאום ביטחוני של ארה"ב התייחסו למאמץ כולו כסתירה במהותה.

⁹דו"ח ICG (קבוצת משבר בינלאומית)

מצד אחד, וושינגטון מבקשת רפורמת ביטחון כאשר מצד שני, היא מנסה להגביר תמידי את כוחות הביטחון של הרש"פ.

האמתלה להגברת הכוחות היא על מנת לפתח צבא שיהיה מסוגל להכניע את האויבים שלו, שלפי הרש"פ זה בעצם אומר - ישראל.

רפורמת ביטחון מתמקדת בדרישות הכוללות תיאום ושליטה אזרחית.¹⁰

במקרה זה, הצטיידות כוחות הביטחון היתה צריכה להיות האלמנט האחרון, אך וושינגטון שמה אותה בעדיפות ראשונה.

במקביל, הסיכויים לרפורמת ביטחון נראים כה לא מבוטחים עד שרבים מן התורמים המערביים נסוגו בשקט מן המאמץ ובמקום זה מתמקדים בצורך לסטרוקטורה פיקודי ברור.¹¹

אכן, גם הסטייט דיפרטמנט וגם המשרד לתיאום ביטחוני של ארה"ב לא השכילו לכונן אינדיקטורים ברורים למבחן תוצאה מדיד להערכת התקדמות הרפורמות.

כתוצאה מכך, לאחר שלוש שנים של מאמצים אינטנסיביים, לקונגרס ולעם האמריקני אין שמץ של מושג לגבי האפקטיביות ותפקוד כוחות הביטחון של הרש"פ. הדבר היחיד אליו התייחס הסטייט דיפרטמנט הוא לגבי גודל כוחות הביטחון של הרש"פ או זה של תוכניות האימון שלהם. כמעט ולא היה אזכור לגבי הגדרת צורכי הביטחון של הרש"פ.

הנשיא אובמה: "פלשתין-ישראל
הנו בלתי-אפשרי" – אל קודס

ובכן, כמה מעובדי משרד התיאום הביטחוני של ארה"ב טענו שלסטייט דיפרטמנט היו מעט מאוד דרישות כלפי הרש"פ, ושארף לא דרשו לקבל לידם את הטיוטא או אינדיקטורים לביצוע הרפורמות.

למשך שנה, עד נובמבר 2009, הסטייט דיפרטמנט אפילו לא דרש מהרש"פ למסור לידי דיווחים חודשיים. כאשר הדיווחים לבסוף נמסרו לושינגטון, הם נעדרו נתונים חיוניים כדוגמת רמת הפשע הפלסטיני ותקריות מרד.¹²

הרש"פ התייחסה לגנרל קית' דייטון, שפקח על הוצאות ה-\$392 מיליון דולר שקיבלו מארה"ב בין השנים 2007-2010, כמקורב מדי לישראלים.

¹⁰שם

¹¹שם

¹²דו"ח ה-GAO (משרד האחרייות הממשלתית של ארה"ב)

למרות עמדותיו הפומביות של דייטון הקוראות לישראל לסגת מאזורים בגדה המערבית, הגנרל נשאר מאוד סקפטי לגבי כוונותיה ויכולות הביטחון של הרש"פ אפילו אלו שאומנו בירדן.

ב- 2010, דייטון טען שהרש"פ אינו כשיר עדיין לשלוט בגדה המערבית כולו. הוא גם התנגד למערכות ביטחון של הרש"פ בחברון ובשכם.

ראש ממשלת בריטניה לשעבר, טוני בלייר, הצטרף לדייטון, והפך ליו"ר הקוורטט ועזר להשגת מימון לתוכניות הרש"פ.

בלייר ודייטון חששו שהחמולות החזקות בחברון יתנגדו ביעילות לפעולות הרש"פ באזור חברון. הם הציעו להנהגת הרש"פ שבמקום זה, להישאר ממוקדים בהשגת שליטה על אזור המשתרע מגנין ועד שכם.

אך פיאה התעקש שהרש"פ תיקח על עצמה את כל המשימות, ובמיוחד בחברון, מה שמאוחר יותר הוכתר כהצלחה. בנקודה הזו, דייטון ופקידי הסטייט דיפרטמנט לקחו לעצמם את הקרדיט.

עד 2010, נוכחותו של דייטון הפך לבלתי נסבל עבור פקידי רש"פ רבים. חלק מן התרעומת נבעה מן ההיפראקטיביות של ארה"ב, שבו דייטון פיקח על 24 קורסי הכשרה של כוחות הביטחון משנת 2008-2010.

ראשי עיר של הרש"פ התלוננו על כך, שדייטון ביקר מפקדי ביטחון מקומיים ללא אשורם (של ראשי העיר).

אחרים התרעמו על התערבותו של דייטון במדיניות ביטחונית במקום להגביל את עצמו להצטיידות ואמון כוחות הביטחון של הרש"פ. כמו כן, גם נאמר על דייטון שהוא שיחק תפקיד מרכזי בפיטורין של מפקד שירות ביטחון הכללי דאז, האלוף תאפיק טיראווי בשנת 2009.¹³

דייטון גם היה מעורב בפריסת כוחות ביטחון הלאומי ומשמר הנשיאות שאומנו בירדן. וכן לקראת סוף כהונתו בספטמבר 2010, דייטון כבר נחשב יותר כדיפלומט מאשר ליועץ ביטחון.

יורשו, סגן אלוף מיכאל מולר, שומר על פרופיל מאוד נמוך ושלא כמו דייטון, מסרב לדבר בפומבי או להעניק ראיונות לתקשורת.

יריבויות

למרות מאמצי הרש"פ, סוכנויות הביטחון המובילות סרבו עד כה לשקול תיאום ואחריותיות משמעותי.

שר הפנים של הרש"פ, אל-עלי, נכשל במאמציו להציג מפכ"ל שתפקידו היה לפקח על כל סוכנויות הביטחון. בשלב מסוים, המשטרה האזרחית נתנה את הסכמתה אך השב"כ ה וכוחות הביטחון הלאומי התנגדו. מנגנון הביטחון המסכל אמר שיסכים בתנאי שיוכלו למנות את המפכ"ל הפנימי של עצמם.¹⁴

הסוכנויות גם נלחמו נגד המדיניות של פיאה לאחריותיות כספית, כשהשב"כ הפלסטיני והמנגנון לביטחון מסכל עדיין מקבלים סיוע משמעותי משירותי מודיעין מערביים וערביים.

הסוכנויות גם לא הסכימו לגבי משימות בסיסיות, מה שהוביל לויכוחים תמידיים על סמכות ומבצעים.

¹³ דו"ח ICG (קבוצת משבר בינלאומי)
¹⁴ שם

ויכוח ענק היה לגבי איזו סוכנות תוביל את התקפת הרש"פ נגד החמאס, כאשר השב"כ ה והמנגנון לביטחון מסכל מצהירים כל אחד בנפרד שזה בתחום אחריותו.

בידוק שבוצע ב-2010 ע"י משרד הפנים של הרש"פ העלה שהשב"כ הפלסטיני ומנגנון ביטחון המסכל התווכחו ביניהם לגבי הסמכות על 60% מן כל משימות הביטחון.

המשטרה הפלסטינית נמצאת ביריבות גם עם כוחות הביטחון הלאומי.

ארה"ב אינה שביעת רצון עם קצב תוכניות של האיחוד האירופי להרחיב ולצייד את כוחות הביטחון הלאומי.

כתוצאה מכך, וושינגטון ראתה בכוחות הביטחון הלאומי כגיבוי למשטרה האזרחית, ובשנת 2008 נתנה אשור להכפלת מספר הגדודים של כוחות הביטחון הלאומי מ-5 ל-10.¹⁵ כעת כוחות הביטחון הלאומי מסיירים בכמה ערים בגדה המערבית, במיוחד ברמאללה, מה שגורם להגברת המתח עם מפקדי המשטרה.

הדאגה הישראלית

ממשלת ישראל וצה"ל אינם עקביים לגבי הצהרותיהם בנוגע לכוחות ביטחון של הרש"פ.

בהצהרות ציבוריות, ישראל חוזרת ומשבחת את כוחות הביטחון של הרש"פ ואת השיתוף הפעולה שלהם עם צה"ל והמשטרה. אך בשיחות פרטיות, ולעיתים גם בפומבי, פקידים ומפקדים ישראלים הביעו דאגה שהמערב בונה כוח צבאי פלסטיני יעיל המתאמן להתקפות נגד מטרות יהודיות.

פקידים אלו טוענים שישראל איננה בוטחת כליל בכוחות הביטחון של הרש"פ. כתוצאה מכך, ישראל מסרבת לחדש סיורי ביטחון משותפים עם יחידות של הרש"פ ולעסוק בשיתוף פעולה מודיעינית.

דאגת מפתח ישראלית היא שהרש"פ מארגנת חוליות שיעסקו בחבלה ובמארבים נגד אזרחים וחיילים ישראלים.

במאי 2010, מפקד פיקוד מרכז דאז, האלוף אבי מזרחי, שמאוחר יותר הפך למפקד זרוע היבשה של צה"ל, טען שאפילו ליחידות קטנות של הרש"פ יש את היכולת לשתק קהילות יהודיות ביהודה ושומרון וכן את ירושלים.

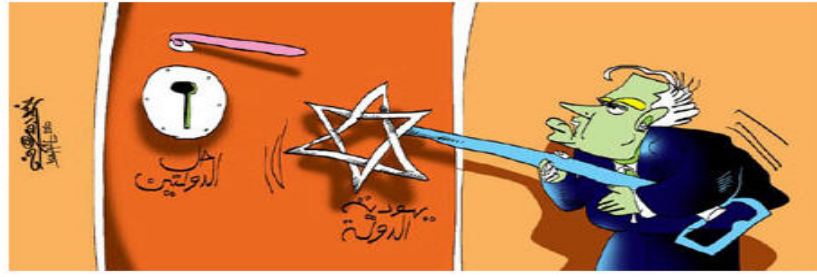
מזרחי אף תיאר את שרות הביטחון של הרש"פ כ"כוח חיל רגלים נאות" והביע דאגה לגבי נפגעים ישראלים בכל עימות שיבוא איתם.¹⁶

ארה"ב אשרה שמטרה מרכזית בפיתוח כוחות הביטחון הלאומי של הרש"פ, למשל, היא כדי לתפקד כ"יחידה קטנה או כעוצבה בגודל של פלוגה, בסגנון צבאי. זה היה כולל השימוש בטקטיקות שמשותפים בהם קבוצות של "טקטיקות וכלי נשק מיוחדים" בארה"ב.¹⁷

¹⁵ דוח ה-GAP (משרד האחריות הממשלתית של ארה"ב)

¹⁶ הארץ, 17 למאי, 2010

¹⁷ דו"ח ה-GAO (משרד האחריות הממשלתית של ארה"ב)

ראש ממשלה נתניהו מפקיר את המפתח לפיתרון שתי מדינות. אל-קודס

בעיה נוספת היא שהרש"פ לא יישמה כל הגבלות על כוחות הביטחון שלה.

לפי תוכנית האימונים של ארה"ב, רק כוחות הביטחון הלאומי של הרש"פ היו אמורים להיות מצוידים ומאומנים לפעולות צבאיות. אך עבאס נתן אשור למשמר הנשיאותי לנהל משימות דמויי משטרתיות, מה שמהווה עבירה על המנדט המקורי של הכוח וחופפים את כוח הביטחון הלאומי.¹⁸

מאמצים חשאיים

במקביל, המשמר הנשיאותי סרב להבהיר את תפקידו בתשתיות הביטחון של הרש"פ. החשש הישראלי הוא שעד 2012, המשמר הנשיאותי יכלול אלמנט נוסף של כוח מזוין פלסטיני.

תגובת ישראל לא נשמעת, אך יחד עם זאת נאמר שבמאמצים חשאיים, השב"כ הישראלי חדר אל תוך כל אחד מן סוכנויות הביטחון של הרש"פ, ואף תוגברו ב-2010.¹⁹

באותו זמן, ישראל עיכבה תוכניות לפרויקטים של רכש שונים עבור כוחות הביטחון של הרש"פ שכוללים תוכניות רוסיות ואמריקניות לצייד את הרש"פ בנגמ"שים BRDM, ציוד מעקב, מערכות לראיית לילה ואמצעי תקשורת טקטיים מקודדים. ממרס 2010, שני גדודי כוחות הביטחון הלאומיים קיבלו רק 14% מדרישות הציוד שלהם, הכוללים קסדות, אפודים משוריינים ואמצעי תקשורת.

פגיעה בזכויות אדם

הגדילה והשיפור בכוחות הביטחון של הרש"פ לא הניבו תמיכה מן העם הפלסטיני. הסיבה העיקרית לכך היא שכמעט כל כוחות הביטחון של הרש"פ מעורבים בפגיעה באזרחים פלסטינים.

השחיתות האלימה אצל כוחות הביטחון של הרש"פ הנו ללא מעצורים, עם סחיטת אנשי עסקים פלסטינים, בין אם בחנויותיהם או במחסומים.

ההתנגדות עד כדי כך בלתי נסבלת, עד שעורכי הדין של העצירים הביטחוניים הושלכו לכלא ללא כתבי אישום.²⁰

אפילו המועצה העצמאית הפלסטינית לזכויות אדם דיווחה על גידול במספר מקרי העינויים של העצירים. הקונסנסוס אפילו בין חברי ארגון החמאס הנוקשים ביותר הוא שההתאכזרות של הרש"פ הוא מעל מעבר לזה של צה"ל בכל תקופה שהיא מאז 1967.

¹⁸ שם

¹⁹ דו"ח ICG (קבוצת משבר בינלאומי)

²⁰ המועצה הפלסטינית לארגוני זכויות אדם. 23 לינואר, 2003

הרש"פ התעקשה שהיא לא מתעלמת מזכויות אדם. נאמר על שר הפנים הפלסטיני שהוא פיטר או הוריד בדרגה קרוב ל-50 קצינים שנמצאו כמפרי זכויות אדם. אך קבוצות זכויות אדם פלסטיניות לא הצליחו לאמת את הטענה הזו. במקום זה, קבוצות זכויות האדם טענו שקצינים בכירים המעורבים בעינויים עשו זאת ללא כל גינוי מצד מפקדיהם והכי הרבה שנעשה לגביהם, זה שהועברו לשרת באזורים אחרים.²¹

האלמנט המקומם ביותר בעניין הפרות זכויות האדם של הרש"פ הוא שסוכנויות הביטחון מתפקדים כזרוע של תנועת הפת"ח השולט.

כל מי שאיננו חבר בתנועת הפת"ח נחשב לאויב בפוּטנציאל. כתוצאה מכך, מורים ומועמדי עובדי ציבור אחרים חייבים לעיתים קרובות להוכיח את נאמנותם לפת"ח או ע"י הצטרפות לתנועה או ע"י הסכמה לריגול נגד תומכי חמאס.

אכן ראשי כל ששת שרותי הביטחון של הרש"פ היו חברים בכירים בפת"ח, במיוחד במועצה המהפכנית, ורוב הצוערים של הרש"פ הינם גם חברים בפת"ח.²²

מפקדים אלו דחו את בקשות פיאד, שאינו חבר פת"ח רשמי, לשים קץ להפרות זכויות אדם ולהעניש את העבריינים. הערכה פלסטינית הסיקה ש 80% מקציני הרש"פ שייכים לפת"ח.²³

ארה"ב לא עשתה דבר בקשר להפרת זכויות האדם ע"י כוחות הביטחון של הרש"פ. היפך הוא הנכון.

ב 2009, כשתורמים מערביים אחרים הביעו דאגה לנוכח נושא העינויים והתעללות המשתוללת בבתי הסוהר של הרש"פ, וושינגטון, לעומתם, הגדילה באופן משמעותי את התקציב שלה לכוחות הביטחון של הרש"פ ל \$80 מיליון.

דייטון קיבל הוראות משליח המיוחד של ארה"ב, ג'ורג' מיטשל להרחיב ולהאיץ תוכניות ביטחון לכלול גם את המשטרה, שהנו בתחום של האיחוד האירופי.

בפגישה שהתקיימה ביוני 2009, דייטון עודד את קמפיין האנטי-חמאס של סוכנויות המודיעין של הרש"פ, למרות הודאתו שתורמים נחרדו מהדיווחים על עינויי העצורים האיסלאמיסטים בבתי הסוהר בגדה המערבית.²⁴

פיאד ביקש לשמור על כוחות הביטחון תחת שליטתו הישירה. אך יש גבולות ברורים לכוח שלו.

בשנת 2010, פיאד הוזהר ע"י ראשי הביטחון שכישלון בשיחות בין ישראל לרש"פ יפגע במשמעת בין כוחות הביטחון.

הזהרה זכתה לגיבוי של הוועדה המרכזית של הפת"ח, המכיל לפחות ארבעה ראשי ביטחון לשעבר עם השפעה משמעותית על כוחות הרש"פ. כתוצאה מכך, ראש הממשלה הפלסטיני הגיע להבנה שהוא למעשה נותר חסרת אונים לאכוף משמעת אצל קציני הפת"ח, במיוחד כלפי אלו עם קשרים להנהגת הפת"ח.²⁵

ההנהגה נחלקה לפלגים של בעד ונגד עבאס, מה שהופך לבלתי אפשרי לראש הממשלה הפלסטיני להגיע להסדר כלשהו עם הפת"ח.

בעיה נוספת היתה התעקשותה של הרש"פ להרחיב את תוכניות ההתקוממות-נגד שלה.

²¹דו"ח ICG (קבוצת משבר בינלאומי)

²²שם

²³שם

²⁴תעתיק של הרש"פ של פגישת סאאב עראקת-דייטון. יוני 2009. פורסם ע"י אל-ג'זירא ב-25 לינואר, 2011.

²⁵דו"ח ICG

המשרד לתיאום ביטחוני של ארה"ב שוקל פיתוח של כוחות CI (ביון-נגדי) מיוחדות לפעול נגד התשתית הצבאית של החמאס.
אך ישראל מאמינה שמטרת הרש"פ היא ליצור יחידת קומנדו שתתקוף מטרות יהודיות.

המשבר

בגלל התעקשות אמריקנית שכוחות הביטחון יושארו בני ערובה לייסוד מדינה פלסטינית, דיפלומטים באזור מודאגים לגבי מה יקרה במידה ומטרה זו תיכשל.

כלומר, מה יקרה לרש"פ, שלא לדבר על כוחות הביטחון שלה, אם ישראל והרש"פ לא יגיעו לידי הסכם לכינון מדינה פלסטינית עד 2012?

בנקודה מסוימת, עבאס בעצמו איים לפרק את הרש"פ, מה שגרם לבהלה אצל חברים בכירים בפת"ח. בדצמבר 2010, ראש מערך הביטחון ה לשעבר, מוחמד דחלאן, שמאוחר יותר הוגלה ע"י עבאס, הזהיר מפני פירוק הרש"פ שיצית כאוס בכל האזור ויביא לידי מצב של מיליציות עצמאיות בשטח.

דחלאן, בניגוד לדיווחי ארה"ב והאיחוד האירופי, טען שהרש"פ מחזיקה ב- 60,000 שוטרים בכוחות הביטחון שלה, ולא ניתן לפטר אותם בלי השלכות חמורות.²⁶

הנשיא אובמה בתור נשיא פופולארי לשעבר שנכשל

כבר יש סימנים לפלגנות בתוך כוחות הביטחון של הרש"פ. דחלאן, למשל, מגייס קצינים בכירים לתמוך בו בכל מאמץ להפיל את עבאס. גם חברים אחרים בוועדה המרכזית של הפת"ח עסוקים בקשירת בריתות, לעיתים קרובות בעזרת ארצות ערב ומערביות.

עם הנהגה מזדקנת וחלשה, כוחות ביטחון של הרש"פ עלולים להתדרדר לנקודה שכבר לא יהיו נאמנים למפקדיהם או אפילו לעבאס. תסריטים דומים כבר התרחשו במדינות ערב אחרות כמו עיראק, לבנון, טוניסיה, תימן ולאחרונה גם מצרים.

ההבדל הוא בכך שכל כוחות הביטחון של הרש"פ, בדומה למה שהתרחש בשנת 2000, יוסחפו לתחרות של הוכחת לעוצמת התעוזה שלהם בהתקפות נגד יהודים.

²⁶מתוך ראיון עם דחלאן לתקשורת הערבית. דצמבר 2010.

התחזית למתיחות יכולה לגדול בזמן שמשטר עבאס בא תחת מתקפת ביקורת על מה שהפלסטינים רואים כמחוות כלפי ישראל, מה שלפחות פרשן מרכזי אחד אמר שיכול למוטט את הנהגת הרש"פ כולו.²⁷

כבר עכשיו, יש עדות למתיחות מאורגנת ע"י הרש"פ נגד אזרחים ישראלים, עם מתפרעים הכוללים קצינים שלא בתפקיד.²⁸

בנקודה זו, אימון וציוד אמריקני יוכל להפוך יחידות של הרש"פ לתוך חוליות טרור מקצועיות שיגבו מחיר כבד מאזרחי ישראל.

עם נוכחות אזרחית אמריקנית גדולה בכמה ערי ישראל, כולל ירושלים ותל אביב, ארה"ב עשויה לעמוד מול מצב שכלי הנשק והציוד שלה ישמשו ע"י כוחות פלסטיניים להרג אמריקנים ולהפצת טרור בכל האזור.

יותר מכך, בהתחשב באי שקט הגובר בירדן השכנה, יתכן מצב ששכירי חרב פלסטינים יגויסו גם להתקפה נגד הממלכה ההאשמית, שוב בעזרת ציוד וכלי נשק אמריקני ובהפעלת שיטות אימונים.

אין פלא אם כך, שישנה התנגדות רחבה בתוך ההנהגה הירדנית להצעה אמריקנית לסיורי ביטחון משותפים לאורך נהר הירדן כחלק מן התוכנית להקמת מדינה פלסטינית.²⁹

במקום זה, ירדן הגבירה את הפיקוח שלה על פעילויות כוחות הביטחון של הרש"פ מחשש שיחידות אלו עשויים לפנות מזרחה באותה קלות ממערבה.

המלצות

- על ארה"ב והאיחוד האירופי לנהל בחינה מחודשת לכוחות הביטחון של הרש"פ על מנת לקבוע אם הם יוכלו לשמור על הסדר בהעדר הקמת מדינה פלסטינית ב-2012. זה דורש בחינה אמיתית של יכולות אכיפת חוק של הרש"פ לרבות שליטה אזרחית.
- על תורמים מערביים לקשור סיוע עתידי לכוחות הביטחון של הרש"פ בשיפור ניכר ביחסי זכויות האדם שלהם. בלי זה, לא תהיה כל משמעות להתחייבות פלסטינית לשמור על החוק והסדר.
- פיתוח כוחות הרש"פ צריך להיות בתיאום מלא עם ישראל על מנת להבטיח שלא יהפכו לכוח שיהווה איום על חיי יהודים.
- סיוע לכוחות ביטחון של הרש"פ צריך להיות מלווה בתהליך פוליטי שייסד בחירות דמוקרטיות, כולל למשרד נשיא הרשות. כבר יותר מ-5 שנים שהרש"פ נעדרת רשות מחוקקת, מה שהפך את שלטון הפלסטיני לדיקטטורה אמיתית.
- יש לעודד את הרש"פ לכונן מיידית רשות שופטת עצמאית שבו שופטים, תובעים ועורכי דין יוכלו לפעול בחופשיות. זה חייב להיות מטרה מרכזית של המשטרה האזרחית וכמו כן, של שרותי המודיעין.

²⁷קלאד אבו טומא. ג'רוזלם פוסט. 25 לינואר, 2011.

²⁸קצין צה"ל. 30 לינואר, 2011

²⁹ניוזליין מזרח התיכון. 21 לינואר, 2011

